

"Som veľmi rada, že môžem byť dnes s vami, v kostole Paulskirche, na mieste, ktoré hralo dôležitú úlohu v histórii tohto mesta a celého Nemecka.

Som poctená, a zároveň cítim veľkú pokoru.

Cena, ktorú dnes dostávam, sa nazýva Cenou slobody. Je pôsobivé, ako sloboda, tak jednoduchá myšlienka, dokázala byť v našej histórii takou vzpruhou a posilnením.

Pred niekoľkými dňami som videla dokumentárny film o živote dvoch katolíckych disidentov, Silvestra Krčméryho a Vladimíra Jukla, v komunistickom Československu. Režim ich dlhé roky držal vo väzení a mučil. Vždy však hovorili, že vo svojom vnútri, vo svojom duchu, zostali slobodní. Komunisti mohli zlomiť ich telo, ale nedokázali im vziať slobodu.

Neskôr ich to motivovalo k tomu, aby začali budovať podzemnú cirkev. Zakladali malé skupiny, ktoré sa nazývali ostrovy slobody. Ľudia sa v nich tajne stretávali, aby spolu diskutovali a modlili sa. O desaťročia neskôr zohrala podzemná cirkev spolu s občianskym disentom dôležitú úlohu pri páde režimu. Boli to ľudia ako Krčméry a Jukl a mnohí ďalší, ktorí nám nakoniec v roku 1989 pomohli obnoviť slobodu a demokraciu.

Pre mňa osobne z toho vyplýva jasné ponaučenie: slobodnú spoločnosť môžu budovať len tí, ktorí sú vnútorne slobodní. Sloboda je vlastnosť jednotlivca, nie abstraktná hodnota. Charakter spoločnosti sa nedá oddeliť od charakteru jednotlivcov, ktorí ju formujú. Sloboda sa nedá nariadiť zhora. Ak prichádza zvonku, nevydrží. Sloboda nie je hodnotovo neutrálny pojem. Musí vychádzať z hodnôt, inak sa z nej stane ničivá sila.

Toto poučenie musíme uplatňovať aj v našich každodenných životoch a vzájomne sa viesť k vnútornej slobode. A viesť k nej aj budúce generácie. Dobré zákony a ústavy sú dôležité, ale samy o sebe neochránia spoločnosť pred autokraciou. My, politici, musíme prispieť k tomu, aby naše krajiny zostali slobodné. Nedokážeme to však bez toho, ak aj rodičia, školy, nadácie a cirkvi tiež nebudú viesť nové generácie k tomu, aby si vážili slobodu. Preto je práca nadácií, akou je Friedrich Naumann Stiftung, nevyhnutná a veľmi cenná. Pretože, ako hovorí vaše motto, silná demokracia potrebuje zodpovedných občanov. Občanov, ktorí vedia, čo je sloboda, a ktorí si ju vážia.

V priebehu stáročí ľudstvo skúšalo rôzne politické systémy a spôsoby riadenia spoločnosti. Liberálna demokracia sa ukázala ako najlepšia záruka slobody pre každého jednotlivca a každú spoločnosť. Keď hovorím o liberálnej demokracii, hovorím o politickom systéme, ktorý je založený na rozdelení moci, brzdách a protiváhach, na princípoch právneho štátu, na rešpektovaní práv a slobôd všetkých.

Ale zdá sa, že mnohí zabúdajú, že sloboda neznamena len „slobodu vybrať si“, ale aj „slobodu niečoho sa zrieknuť“. Teda dobrovoľne sa v prospech potrieb väčšieho celku vzdať toho, že niečo vykonám, alebo budem niečo mať.

Liberálna demokracia si vyžaduje, aby sme sa dobrovoľne vzdali niektorých svojich slobôd preto, aby svoje slobody mohli uplatňovať aj ostatní. Aby sme dodržiavali zákony nielen kvôli hrozbe sankcií, ale aj preto, že vidíme, že sú pre nás prínosné a umožňujú nám mierumilovne nažívať vo väčších spoločnostiach.

Vážené dámy a páni,

máme šťastie, že žijeme v slobode a liberálnej demokracii. Totalita v Európe skončila, ale naša demokracia nie je v bezpečí pred rôznymi vonkajšími a vnútornými tlakmi. Ak nebudeme konať, môžeme o demokraciu opäť prísť. Anne Applebaum a ďalší majú pravdu, keď bijú na poplach pred možným súmrakom demokracie. Nech je nám všetkým ich varovanie budíčkom.

Dovoľte mi začať vonkajšími hrozbami. Na východ od slovenských hraníc sa Rusko snaží zničiť Ukrajinu. Nielen ako suverénny štát, ale aj ako spoločenstvo slobodných jednotlivcov. Videla som to na vlastné oči, keď som v júni navštívila ruiny na predmestiach Kyjeva. Bombardovanie detského ihriska alebo kostola nemá vojenskú logiku. Ale ak chcete zlomiť slobodnú vôľu ľudí, ak chcete zlomiť ich odpor, je to až sadisticky logické.

Každý slobodný jednotlivec má povinnosť brániť slobodu iných. Je to aj naša povinnosť, povinnosť slobodného sveta voči Ukrajincom. Podporovať ich nielen slovami, ale aj skutkami, a to aj našou politickou, diplomatickou a vojenskou pomocou. Pretože iba naše slová podpory a povzbudení či naša humanitárna pomoc nezastavia ruské rakety padajúce na ukrajinské mestá túto zimu.

Liberálna demokracia je aj pod tlakom pokračujúcej hospodárskej krízy. Európske dejiny sú plné príkladov toho, ako rastúca chudoba a ekonomické ťažkosti oslabujú demokraciu. Mnohí z tých, ktorým sa zhoršuje životná úroveň, začínajú vinit' liberálnu demokraciu z toho, že ich nedokáže ochrániť. A mnohí sa môžu stať prístupnými pre populistické a autoritárske vízie, ktoré ponúkajú falošné rýchle riešenia, pritom však ničia demokraciu.

Pre ochranu demokracie sa musíme riadiť nielen logikou voľného trhu, ale aj hodnotami súcitu a solidarity. Naprávanie nerovností a podpora tých najzraniteľnejších nie sú socializmom či komunizmom – je to správny krok pre každú spoločnosť, ktorá chce chrániť slobodu.

Vážení prítomní,

vojna na európskom kontinente a hospodárska kríza by nám nemali zatvárať oči pred ďalšími rizikami, ktorým čelíme doma. V Európe sa liberalizmus stal fackovacím panákom pre tých, čo chcú zničiť demokraciu. O liberálnej demokracii nehovoria ako o systéme vlády, ktorý chráni slobody jednotlivca, ale ako o ideológii, ktorá údajne diktuje všetko od foriem sexuálneho správania až po identitu a etnické zloženie našej spoločnosti. Obviňujú liberálne vlády, že sú antikonzervatívne, že ničia tradície či dokonca náboženstvo.

Nič nemôže byť viac vzdialené pravde. Liberálna demokracia je zárukou toho, že jednotlivec môže robiť voľby, ktoré sú zodpovedné voči spoločnosti, a ktoré budú ostatnými rešpektované. Poslanie Nadácie Friedricha Naumanna za slobodu je najlepšou odpoveďou pre tých, ktorí dnes liberalizmus tak nenávidia.

V Európe naše vlastné vlády príliš často neuplatňujú pravidlá, ktoré samé prijali proti tým, čo šíria nenávisť. Máme dobré dôvody na to, že podnecovanie nenávisti je nezákonné a dobré dôvody, pre ktoré kriminalizujeme adoráciu totalitných režimov. Tieto činy dokážu zabíjať. To nie je teória, ale pravda, ktorú sme sa naučili na základe našej vlastnej trpkkej skúsenosti. Aj v nedávnej minulosti.

Len pred tromi týždňami prišli o život dvaja mladí nevinní ľudia a ďalšia bola zranená pri teroristickom útoku na Slovensku, ktorý bol vyvolaný nenávisťou voči menšinám.

Nesmieme dovoliť, aby demokracia zahynula kvôli našej vlastnej naivite a slepote voči tomu, že demokratické práva možno nielen využiť, ale aj zneužiť. Podnecovanie k nenávisti a násiliu neprestáva byť nezákonné len preto, že je zverejnené na internete.

V skutočnosti nič nesymbolizuje naivitu niektorých súčasných demokratov viac ako ich váhanie, či treba regulovať sociálne médiá. Rovnaké pravidlá, ktoré platia offline, sa musia dodržiavať aj online. Veľmi dúfam, že si uvedomíme závažnosť tohto problému skôr, ako bude neskoro. Inak sa bezbrehá a neobmedzená sloboda zmení na silu, ktorá zničí to, z čoho je naša spoločnosť postavená.

Vážení prítomní,

demokraciu ochránime, len ak budeme spolupracovať. Tým myslím každého, kto má záujem na zachovaní našej demokracie. Naše názory a riešenia sa môžu líšiť, ale mali by sme si zachovať schopnosť viesť konštruktívny dialóg. Dialóg, ktorý je založený na vzájomnom rešpekte a pochopení, že aj keď sú naše názory alebo riešenia rôzne, všetci sa zhodneme na základných hodnotách.

Pre ochranu demokracie preto musíme neustále posilňovať rešpekt k hodnotám, na ktorých sú naše spoločnosti postavené, akými sú humanizmus a vzájomná úcta. Musíme klásť väčší dôraz na etiku a morálku, pretože ony premietajú tieto hodnoty do noriem správania. A mali by sme o ne viac dbať aj v našom vzdelávacom systéme a pri výkone našich profesií.

Prvý prezident demokratického Československa, Tomáš Garrigue Masaryk, už pred sto rokmi tvrdil, že „demokracia nie je len systém politický, ale aj systém morálny – predovšetkým morálny“. Preto všetci, ktorí chceme posilniť demokraciu, musíme mať vysoké očakávania predovšetkým od seba samých, pokiaľ ide o život v súlade s týmito hodnotami. V tomto ohľade majú politickí lídri osobitnú zodpovednosť a povinnosť sa podľa týchto hodnôt správať.

Ak budeme žiť podľa týchto zásad, som si istá, že demokracia a sloboda budú prekvitať."